

KOP- SOLĪ

“Kamēr varu,
tikmēr daru.”

Līga Kalnīte,
Smiltenes biedrības
aktīvistē

NOVEMBRIS 2021 | #11 (1134) | WWW.LNS.LV

Rakstīt ne
klūdīties

VII pasaules diktāts latviešu valodā

Jau 27. novembrī

PASAULES DIKTĀTS LATVIEŠU VALODĀ AR TULKOJUMU ZĪMJU VALODĀ

Šogad, 27.11. plkst. 12.05, sagatavot rakstīšanai nepieciešamos darbarīkus, atvērt LTV mājaslapu un piedalīties pasaules diktāta rakstīšanā varēs arī valodas entuziasti ar dzirdes traucējumiem, kuri pārzina zīmju valodu, jo diktāta tiešraidei internetā būs nodrošināts surdotulkotājs.

Pasaules diktāts latviešu valodā Latvijā un citviet pasaulē tiešsaistē notiks jau septīto reizi. 307 vārdu garo diktātu ar virsrakstu *Mazsālīto gurķu blūzs* lasīs Valmieras Drāmas teātra aktieris Mārtiņš Meiers. Diktāta tekstu radījis dzejnieks, tulkotājs un Latvijas Rakstnieku savienības prozas un dzejas konsultants Aivars Eipurs.

Visi, kuri diktātu rakstīs tiešsaistē, kļūdu labojumu savā e-pastā saņems

aptuveni mēnesi pēc pasākuma norises, bet tie dalībnieki, kuri diktēto tekstu pierakstīs ar pildspalvu, savu veikumu varēs salīdzināt ar oriģināltekstu. To drīz pēc pasākuma norises atkārtoti pārraidīs LTV un publicēs tīmekļvietnē *raksti.org*. Atzīmes netiks liktas, būs tikai norādītas ortogrāfijas un interpunkcijas kļūdas un to skaits.

Visi tiešsaistes dalībnieki kopā ar izlaboto diktātu saņems arī virtuālu apliecinājumu par piedalīšanos, savukārt labāko rezultātu ieguvēji tiks apbalvoti ar vērtīgām izdevniecību *Jānis Roze* un *Zvaigzne ABC* grāmatām.

Aicinām izmēģināt šo unikālo iespēju un piedalīties 7. pasaules latviešu valodas diktātā, kuram pirmo reizi nodrošināts tulkojums zīmju valodā. ●

KOPSOLĪ LASIET

2. – 3. OFICIĀLĀS VĒSTIS

- Par ko sprieda 2. Eiropas Nedzirdīgo sieviešu forumā
- LNS piedalās diskusijā par piekļuvi informācijai un pakalpojumiem
- Valdes sēdes apskats
- Saņemts ziedojums no biedrības “Specializēto palīgīdzekļu parks”

4. NODARBINĀTĪBA

- “No šuvējas līdz slaucējai”. LNS Smiltenes biedrības aktīvistē Līga Kalnīte par savu darba pieredzi

5.–7. INTERVIJAS

- “Manas sirdslīetas: ceļojumi un kulinārija” – saruna ar LNS Goda biedri Dzintru Instoni
- “Nekur citur sevi nespēju iedomāties”. Intervija ar LNS 2020. gada labākā attālinātā pakalpojuma sniedzēja – dienas centra *Rītausma* vadītāju Guntu Birnīti

7. SPORTA ZIŅAS

8.– 9., 16. PIEEJAMĪBA

- Filma ar tulkojumu zīmju valodā Reģionālajā televīzijā
- Kā sadzirdēt ekskursijas vadītāju? LNS biedres Baibas Bicēnas pieredze, izmantojot portatīvo gidu sistēmu
- Tapusi mācību filma bērniem par veselīgu uzturu ar tulkojumu zīmju valodā un subtitriem

10. AKTUALITĀTE

- Papilddevas vakcinācija pret Covid-19 Latvijā – jautājumi un atbildes

11. ĀRZEMJU ZIŅAS

- Par nedzirdīgo iekļaušanu kosmosa izpētē
- Pirmais nedzirdīgais optikas veikala ģenerālmenežeris

12. DAŽĀDI

- Jubilāri
- Līdzjūtības
- Paziņojumi

10. lpp. VAKCINĀCIJA PRET COVID-19

Joprojām aktuāls temats, par kuru runā un domā arī mūsu nedzirdīgie biedri, ir vakcinācija pret Covid-19. *Kopsolī* apkopoja aktuālākos jautājumus, uz kuriem atbildes sniedza Slimību profilakses un kontroles centra Komunikācijas nodaļas vadītāja ILZE ARĀJA.

Vai cilvēks drīkst izvēlēties vakcīnu? Ja vakcinācijas punktā ir pietiekams daudzums visa veidu vakcīnu, ir iespējams izvēlēties. Vienīgi jauniešiem no 12 līdz

25 gadiem (ieskaitot) tiek rekomendēts lietot tikai Pfizer-BioNTech *Comirnaty* vakcīnu.

Kādos gadījumos un kā var pieteikties vakcinācijai mājās?

Izbraukuma vakcinācijai mājās var pieteikties cilvēki vecumā no 70 gadiem, kā arī cilvēki ar neatgriezeniskiem funkcionāliem traucējumiem un tie, kuri medicīnisku iemeslu dēļ nevar nokļūt vakcinācijas punktā. Pieteikties var pie sava ģimenes ārsta vai zvanot uz tālr. 8989.

—Krista Kristīne Magone

2. EIROPAS NEDZIRDĪGO SIEVIEŠU FORUMĀ

21. un 22. oktobrī Zoom platformā notika 2. Eiropas Nedzirdīgo sieviešu forums, ko organizēja Francijas Nedzirdīgo biedrība un Eiropas Nedzirdīgo savienība (EUD). Tajā piedalījās 23 dalībnieki no 16 Eiropas valstīm, Latviju pārstāvēja LNS valdes locekle Krista Kristīne Magone un LNS Rīgas biedrības priekšsēdētāja Lilita Logina.

Pirmajā dienā uzstājās EUD valdes locekle Luīze Danielsonē ar vēsturisku atskatu par dzimumu vienlīdzību EUD un pārskatu par nedzirdīgo sieviešu situāciju EUD un nacionālajās nedzirdīgo organizācijās. Alba Prado no Spānijas Nedzirdīgo konfederācijas stāstīja par nedzirdīgo sieviešu tiesību aizsardzību savā valstī. Spānijā sieviešu tiesību organizācija darbojas jau no 1994. gada.

Laiena Kviglija no Īrijas Nedzirdīgo biedrības informēja par projektu, kura mērķis ir meitenēm un zēniem iemācīt atpazīt vardarbību un seksuālo uzbrukšanu, kā arī uzzināt, kā ar to tikt galā. Notikuši semināri un nodarbības par komunikāciju ar nedzirdīgajiem, tulkiem un policiju. Zīmju valodā skatāmi videoblogi par vardarbību. Diskusijās cilvēki visvairāk interesējās, vai visās valstīs ir pieejami tulki, vai darbojas sieviešu klubi un vai ir viegla komunikācija ar policistiem, ārstiem, ugunsdzēsjiem u. c.

Otrajā dienā Johanna Giclata no Francijas prezentēja savu skatījumu par sieviešu iespējām. Grupu darbā bija divas tēmas: sieviešu iespējas sabiedrībā un

sieviešu informēšana par viņu tiesībām un vienlīdzību, izmantojot medijus.

Katrīna Zlatkoviča no Francijas prezentēja informāciju, kā izveidot biedrību vai komisiju nedzirdīgajām sievietēm. Ievadā viņa īsi pastāstīja par Francijas sieviešu biedrību, turpinot par tiesībām, likumiem, atbalstu, aktivitātēm biedrības dibināšanā.

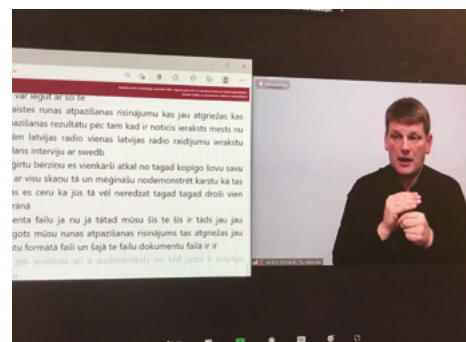
Diskusijās sievietes visvairāk uztraucās, ka Covid-19 pandēmijas laikā pieaugusi vardarbība mājās, atkarība no datora, telefona, ka cilvēki mazāk iziet sabiedrībā un sievietēm ir daudz vairāk pienākumu un atbildības nekā vīriešiem. Dalībnieces dalījās ar idejām un domām, kā vairāk sieviešu iesaistīt biedrībā, lai būtu aktīva darbība.

“Pirmo reizi piedalījos šajā forumā un ieguvu ļoti daudz vērtīgu zināšanu. Jutos motivēta izveidot sieviešu klubu Latvijā. Tajā mēs varētu pārrunāt sieviešu problēmas gan par vardarbību, gan par vienlīdzību u. c. Mēs esam sievietes, un jārunā par mums aktuāliem jautājumiem,” secina Lilita.

“Arī es šajā forumā piedalījos pirmo reizi. Līdz šim nezināju, ka daudzās Eiropas valstīs ir izveidota nedzirdīgo sieviešu grupa, kurā notiek dažādas aktivitātes, palīdzība saistībā ar sieviešu vienlīdzību un tiesībām. Piekritu Lilitai, ka arī Latvijā vajadzētu izveidot nedzirdīgo sieviešu grupu, kas sniegtu palīdzību sievietēm, kas nonākušas grūtībās. Būs jāatrod nedzirdīgo sieviešu līdere!” domā Kristīne. ●

KONFERENCE PAR KULTŪRAS UN KULTŪRIZGLĪTĪBAS PIEEJAMĪBU

28. oktobrī LNS viceprezidents Ivars Kalniņš attālināti piedalījās fonda *Nāc līdzās!* organizētajā starptautiskajā konferencē *Cilvēku ar īpašām vajadzībām kultūra, kā pilsoniskās līdzdalības forma, tās nozīme viņu dzīves aktivizācijas un kvalitātes uzlabošanā*. Ivars Kalniņš dalījās savā pieredzē, skaidrojot, kāpēc nedzirdīgo kopiena dzīvo atsevišķi (savrup) no dzirdīgo sabiedrības. ●

DISKUSIJA PAR PIEKĻUVI INFORMĀCIJAI UN PAKALPOJUMIEM

28. oktobrī LNS prezidents Edgars Vorsklovs un viceprezidents Ivars Kalniņš piedalījās Labklājības ministrijas organizētajā diskusijā par to, kā sekmēt informācijas un pakalpojumu piekļūstamību personām ar dzirdes traucējumiem – apzināt teksta pierakstītāja pakalpojuma ietvaru un iespējamus risinājumus tā ieviešanai nākotnē. Tika pārrunātas darbības, lai sekmētu personu ar dzirdes traucējumiem iespēju iekļauties dažādos sabiedriskajos procesos.

Diskusijā Igaunijas pārstāve Sandra Laurimaa iepazīstināja ar teksta pierakstītāja pakalpojumu Igaunijā, bet latviešu uzņēmums *Tilde* ar savu runas atpazīšanas tehnoloģiju, kur tulkojumu no runātā uz rakstīto un otrādi nodrošina mākslīgais intelekts. Diskusijas dalībnieki Zoom platformā izmēģināja subtitru pielietošanu gan angļu, gan latviešu valodā dažādos veidos, gan mākslīgā intelekta no angļu valodas tulkoto runu, gan teksta pierakstītāja latviešu valodā veidotos titrus. ●

UZ MĀJSĒDES LAIKU BEZMAKSAS E-TALONA DARBĪBA APTURĒTA

22. oktobrī nedzirdīgie rīdzinieki, kuriem ir 3. grupas invaliditāte, iekāpjot sabiedriskajā transportā, bija nepatīkami pārsteigti. Veicot e-talona reģistrāciju, kartes lasītājā zaļās gaismas vietā iedegās sarkanā gaisma, kas nozīmē, ka viņu e-talons ir nederīgs. Iepriekš masu mediji ziņoja, ka atlaides tiks noņemtas pakāpeniski un ka vakcinētajiem atlaidei varētu saglabāt. Tas nenotika. Līdz 15. novembrim, kad spēkā bija pastiprinātie drošības noteikumi, sabiedriskajā transportā bija atceltas visas pašvaldības piešķirtās atlaides braukšanas

biļešu iegādei. Tāpēc ne tikai pensionāriem, bet arī nedzirdīgajiem, kuriem ir 3. grupas invaliditāte, kuri līdz šim varēja braukt bez maksas, no 21. oktobra bija jāiegādājas biļete par pilnu cenu.

Savukārt tie nedzirdīgie, kuri saņem valsts piešķirto atlaidei, proti, personas ar 1. vai 2. invaliditātes grupu, personas līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti un persona, kas pavada personu ar 1. invaliditātes grupu vai personu līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti neatkarīgi no tā, vai ir vakcinēta vai nav, varēja turpināt sabiedrisko transportu izmantot kā līdz šim. ●

MEDIJI IZMANTO SKATĪTĀJUS AR DZIRDĒS TRAUCĒJUMIEM

26. oktobrī Latvijas Televīzija, SIA *All Media Latvia*, AS *Delfi* un Latvijas Raidorganizāciju asociācija atklātā vēstulē Ministru kabinetam un Saeimai aicināja politiķus attiecībā uz medijiem atgriezties pie iepriekš spēkā esošiem Covid-19 ierobežojumiem, kas pieļāva dalību raidījumos bez sejas maskām. Vienā argumentā tika minēti arī skatītāji ar dzirdes traucējumiem: "Skatītājiem, kam dzirdes traucējumi, ja attiecīgajā pārraidē nav pieejams surdotulkojums, informācijas pasniegšana

maskās liedz iespēju uzzināt par aktualitātēm sabiedrībā. Turklāt sejas masku vilkšanas laikā būtiski zūd arī skaņas kvalitāte."

Vai vārdzirdīgie un nedzirdīgie skatītāji, visu laiku skatoties tikai uz seju, var uzzināt par aktualitātēm sabiedrībā? Pat vislabākie lasītāji no lūpām spēj nolasīt vien ¼ daļu teiktā. Medijiem vajadzētu aktīvāk domāt par subtitru ieviešanu aktuālo ziņu raidījumos. Joprojām Latvijā neviena TV nevar nodrošināt subtitrus tiešraidē. ●

MUZEJU PIEEJAMĪBAS UZLABOŠANA CILVĒKIEM AR ĪPAŠĀM VAJADZĪBĀM

Lai izglītotu muzeju darbiniekus par cilvēku ar invaliditāti vajadzībām muzeju pieejamībā, fonds *Nāc līdzās!* sadarbībā ar Latvijas muzeju biedrību no septembra līdz oktobrim noorganizēja sešus apmācību seminārus, kas notika Cēsīs, Tukumā, Dobelē, Liepājā un Rīgā. Madonas un Rēzeknes muzeju darbiniekiem seminārs notika Zoom platformā.

Par muzeja pieejamības jautājumiem cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem stāstīja Inese Immure. Savukārt par vājredzīgo un neredzīgo cilvēku specifiku stāstīja Latvijas Neredzīgo biedrības Centrālās valdes priekšsēdētāja Svetlana Sproģe, par cilvēku ar garīga rakstura traucējumiem nepieciešamībām informēja speciālās izglītības skolotāja Ilga Grīntāle. Kas jāņem vērā, ja muzeju apmeklē cilvēki ar kustību traucējumiem, stāstīja fonda *Nāc līdzās!* vadītāja Sarma Freiberga.

Lai muzeja apmeklējums būtu pieejams visām cilvēku grupām, semināra dalībnieki uzzināja daudz praktisku lietu, piemēram, kā risināt vides pieejamības jautājumus un ka tie ne vienmēr prasa lielus finanšu ieguldījumus. ●

LNS VALDES SĒDES APSKATS

3. novembrī LNS valde attālinātā sēdē nolēma pagarināt darba grupas darbu pie latviešu Nedzirdīgo zīmju valodas tulku un surdotulku atestācijas nolikuma izstrādes līdz 2021. gada 30. decembrim. Tāpat nolēma pagarināt LNS un LNS kapitālsabiedrībās strādājošo zīmju valodas tulku un surdotulku atestācijas apliecības derīguma termiņu līdz 2022. gada 30. martam.

Valde apstiprināja LNS Jauniešu centra (JC) nolikumu jaunā redakcijā, jo līdzšinējais nolikums vairs neatbilda jauno LNS statūtu prasībām. LNS JC nolikumā būtiskākie grozījumi ir: LNS biedra kandidātu iekļaušana vairākos nolikuma punktos līdzās LNS biedra statusam, LNS biedra kandidāti varēs tikt ievēlēti LNS JC padomē, bet LNS JC vadītājam un viņa vietniekam ir jābūt LNS biedram. Ar pilnu nolikuma tekstu var iepazīties LNS mājaslapas sadaļā *Oficiālie dokumenti*. Valde nolēma atļaut LNS Jauniešu centram ziedojumu 157.00 EUR apmērā izlietot novusa komplekta iegādei.

Valde pieņēma zināšanai LNS valdes locekles Kristīnes Kristas Magones atskaites ziņojumu par dalību 2. Eiropas Nedzirdīgo sieviešu forumā, kas notika 21. un 22. oktobrī digitālā formātā. ●

SPECIALIZĒTO PALĪGLĪDZEKĻU PARKS ZIEDO DZIRDĒS APARĀTUS

LNS ir saņēmusi no biedrības *Specializēto palīglīdzekļu parks* mantisko ziedojumu – 11 dzirdes aparātus *ReSound LinX2* 4400 EUR vērtībā. LNS valde

nolēma saņemtos dzirdes aparātus dāvinājumā izsniegt LNS reģionālo biedrību aktīvistiem – amatiermaksliņiekiem un citiem brīvprātīgajiem. LNS pateicas *Specializēto palīglīdzekļu parkam* par ziedojumu LNS aktīvistu pilnvērtīgākai dzīvei. ●

NO ŠUVĒJAS LĪDZ SLAUCĒJAI

Novembra sākumā LNS Smiltenes biedrības biedre un aktīviste LĪGA KALNĪTE bija atbraukusi uz Rīgu saņemt dzirdes aparātu. *Kopsolī* izmantoja šo iespēju, lai uzzinātu, ko šobrīd dara mūsu aktīviste, bijusī ilggadējā biedrības valdes locekle un melodeklamētāja. Izrādās, ka Līga strādā par slaucēju jeb mehanizētās slaukšanas operatori zemnieku saimniecībā *Purvkalni*, kas atrodas tuvu viņas mājām Grundzāles pagastā, Smiltenes novadā.

Līga Kalnīte darba karjeru sāka tālajos 80. gados toreizējā LNS Rīgas Mācību razošanas uzņēmuma filiālē Smiltē, kas atradās pie Tepera ezera. Viņa kopā ar citām nedzirdīgām šuvējām šuva vēj-jakas. Kādu laiku Līga strādāja arī par nedzirdīgo tulci Smiltenes biedrībā. Viņa priecājas, ka tagad Smiltenes biedrībā ir ļoti laba tulce Aiva Šilinska.

Kā nonāci līdz slaucējas darbam?

Pirms tam strādāju par konditora palīdzi un fasētāju *Kārumu fabrikas* ražotnē Grundzālē. Tur nostrādāju apmēram piecus gadus. Darbs patika, bet man nebija pieņemama dažu darba kolēģu attieksme, tāpēc tur vairs nevēlējos strādāt. Tad kaimiņš man piedāvāja slaucējas darbu. Domāju, kāpēc ne! No lauku darbiem nebaidos. Mana mamma arī bija slaucēja un telkoke, strādāja arī veikalā. Jau apmēram piecu gadu vecumā sāku palīdzēt mammai lauku darbos. Mums pašiem bija saimniecība – govīs, cūkās, vistās. Nezinu tādu darbu, ko nemācētu izdarīt. Jau divus gadus strādāju zemnieku saimniecībā *Purvkalni*. Man šis darbs patīk. Mans darba devējs Vilnis Viksniņš ir superīgs un ļoti premtimnākošs.

Pastāsti par savu darba ikdienu.

Strādāju pēc grafika – četras dienas darbs, divas dienas brīvas. Darbs sākas plkst. 5 no rīta. Trīs līdz četras stundas paiet, lai ar aparātu izslauktu visas govīs. Šobrīd saimniecībā ir 72 slaucamas govīs. Pa dienu esmu brīva, tad plkst. 16 vai 17 dodos atkal slaukt govīs. Mana jaunākā meita, kurai ir 14 gadi, pa vasaru arī piepelnās, strādājot par slaucēju.

Esmu pieņēmusi arī govīs dzemdības, ja tajā brīdī neviena cita nav bijis klāt. Tāpat arī esmu potējusi govīs, ja vajag.

Strādājam divatā. Ja kāds slaukšanas aparāts sabojājas vai tajā kaut kas ir iekritis, atskan signāls jeb pīkstiens. Es to nedzirdu, tāpēc ir labi, ka kolēģi palīdz. Dzirdes aparāts man palīdz saprast runu tikai tad, ja skatos uz runātāja lūpām.

Kāda ir tava ikdienas ārpus darba?

Man pašai ir zeme un dārzs. Tajā aug viss nepieciešamais ēšanai. Nekas nav jāpērk, visu izaudzējam paši. Ravēju arī kaimiņu dārzu. Palīdzu abām vecākajām meitām pieskatīt bērnus. Kaimiņiem apgriežu matus, laboju drēbes. Patīk arī izšūšana. Esmu pateicīga Valmieras Vājdzirdīgo skolai, kurā iemācījos dažādus rokdarbus. Tur apguvu arī šūšanas pamatus.

Vasaras sezonā manas mājas ir arī ogu un sēņu iepirkšanas punkts – pieņemu ogas un sēnes, ko nododu tālāk firmai, ar kuru ir noslēgts līgums. Arī pašai ļoti patīk staigāt pa mežu, sēņot un ogot. Kamēr varu, tikmēr daru.

Man vajag laukus, plašumu. Rīga mani nevilina. Varu tur padzīvot divas dienas, bet ilgāk nē, jo traucē cilvēku burzma, trokšņi. Laukos ir miers un klusums.

Par ko tu gribēji kļūt bērnībā?

Sapņoju būt par bērnudārza audzinātāju. Man ļoti patīk mazi bērni. Tagad man pašai ir pieci mazbērni un bērnu dārzā vairs negribētu strādāt (*smejas*). Neskatoties uz bērnu palaidnībām, viņi

man ir mīļi.

Kā tavu dzīvi ietekmē Covid-19 pandēmija?

Pietrūkst tikšanos ar mūsu biedriem. Pietrūkst pasākumu. Man patīk uzstāties ar dziesmām zīmju valodā. Tas dod prieku gan man, gan skatītājiem. Tā arī ir iespēja izrauties no ikdienas darbiem. Ja būtu iespēja, ietu uz koncertiem. Man ļoti patīk mūzika. Patīk dejot. Patīk ceļot. Vienmēr piedalos biedrības organizētajās ekskursijās.

Visam atrodu laiku, bet tagad ir jāapstājas un jāatrod laiks sev. ●

Teksts: Jūlija Bite Foto: Madara Liepiņa, Valdis Krauklis

DZINTRA INTSONE: "MANAS SIRDSLIETAS – CEĻOJUMI UN KULINĀRIJA"

Ar DZINTRU INTSONI un surdotulci Āriju Medni sazvanāties Skype videozvanā, kad Dzintrai ir atvaļinājums. Viņa ir laimīga, jo nesen atgriezies no ceļojuma, kurā bija devusies kopā ar vīru, bet vēl pirms kāda laika kļuvusi par LNS Goda biedri. Iepriekš Dzintra jau bija Rīgas biedrības Goda biedre, taču, kā pati atzīstas, saņemt arī LNS Goda biedres nosaukumu bijis liels pārsteigums – nekad prātā nebija ienākusi doma par to. Jau daudzus gadus Dzintra strādā LNS par apkopēju. Viņa ir aktiviste, kaislīga ceļotāja, divu bērnu mamma un četru mazbērnu vecmamma.

PAR DZĪVES GĀJUMU

Dzintra Intsone piedzima dzirdīgo ģimenē. Vispirms mācījusies nedzirdīgo skolā Valmierā, pēc dažiem mēnešiem pārcēlusies uz Rīgu. Viņa uzreiz iestājās 3. klasē, jo mācēja rakstīt un runāt – skaitīt tautasdziesmu par māmiņu, kā arī skaisti zīmēja. 12 gadus mācījās Rīgas Nedzirdīgo skolā (tagad – Rīgas Ēbelmuižas pamatskola). Pabeidzot skolu, mācības turpināja Rīgas Raiņa vidusskolā un ieguva pilnu vidējo izglītību. "Atceros, ka 1950. gadā Rīgas skolā pirmo reizi noorganizēja divas *mikrofonu klases* – tādas toreiz izveidoja eksperimentāli speciāli vājdzirdīgiem skolēniem. Skolotāji runāja mikrofonos, bet mums ausīs bija speciālas austiņas. Šādā klasē mācījos sešus gadus. Vēlāk to likvidēja," par skolas gaitām stāsta Dzintra.

Viņa vēlējās mācīties par šuvēju modelētāju. Tolaik LNS organizēja kursus, kuros pieteicās tikai divi cilvēki, tāpēc diemžēl grupu neizdevās nokompletēt. Tad Dzintra Intsone iestājās darbā LNS Rīgas Mācību un ražošanas uzņēmuma (MRU) aušanas cehā. Viņa dzīvoja tam tuvumā kopmītnēs. Pēc dažiem mēnešiem aušanas cehs pārcēlās uz jauno MRU korpusu, kas atradās Elvīras ielā. Ilgus gadus nostrādāja aušanas cehā, pēc tam tas tika pārveidots par elektromontāžas cehu, kurā montēja dažādas detaļas armijas vajadzībām. Pēc desmit gadiem tas tika slēgts.

Dzintra pārcēlās uz šūšanas ražošanas iecirkni, kur strādāja par kvalitātes kontrolieri. Taču tur viņa nostrādāja vien pāris mēnešus, jo arī šo šūšanas cehu slē-

dza. Paliekot bez darba, bija jautājums: ko darīt? Tad arī Dzintra sāka strādāt LNS par apkopēju, un šajā amatā ir līdz pat šai dienai. Toreiz LNS atradās Jāņa sētā 5, taču drīz vien pārcēlās uz Elvīras ielu 19, kur joprojām saglabā savu atrašanās vietu.

NEDZIRDĪGĀ DZIRDĪGO ĢIMENĒ

Dzintrai bija dzirdīga māsa, kura jau ir aizsaulē. Mamma un tēvs dzīvoja šķirti; tēvs tika izsūtīts uz Sibīriju. Mamma viena pati audzināja divus bērnus. "Bija ļoti grūti laiki," atzīstas Dzintra. Viņas mamma strādāja pastā par operatori – bija gan dienas, gan naktsmaiņas... Svētkus viņi īpaši nesvinēja. Lielāko daļu laika Dzintra pavadīja nedzirdīgo sabiedrībā. Vairāk viņu audzināja vecmamma, jo mammai bija ļoti daudz jāstrādā. Tolaik zīmju valodas nebija, un viņi komunicēja, runājot ar balsi.

Kad Dzintra bija maza, dzirde viņai bija labāka – varēja dzirdēt māmiņas, vecmāmiņas balsi. Dažreiz lietoja dzirdes aparātu. Gadiem ejot, dzirde pasliktinājās.

PAR ĢIMENI

Tagad Dzintra dzīvo ar dēla ģimeni. Mazbērni apmeklē nedzirdīgo skolu. Dzintrai Intsonei ir divi bērni – meita un dēls – un četri mazbērni. Visi ir nedzirdīgi. Divi mazbērni dzīvo Amerikā kopā ar savu tēvu, bet divi – šeit, Latvijā, kopā ar viņu. "Es ar viņiem visiem ļoti lepo-

jos," saka Dzintra.

Viņas vīrs ir pensionārs, viņš daudz laika pavada ar mazbērniem. Kad bija maziņi, vīrs mazbērņus izvadāja, piemēram, uz bērnudārzu. Viņam patīk sēņot un ogot. Interesējas par politiku – lasa informāciju internetā. Tagad, atvaļinājuma laikā, Dzintra daudz laika pavada mājās, saimnieko. Blakus mājām atrodas jūra – ļoti patīk garas pastaigas gar to.

PAR HOBIJEM

Dzintrai ļoti patīk kulinārija. Cept dažādas kūkas, pīrādziņus, visādus konditorejas izstrādājumus ir viņas sirdslieta. Viņas mamma bija ļoti laba kūku cepēja. Dzintra Intsone saka, ka no mammas ieguvusi daudz, daudz zināšanu un prasmju. Tāpat viņa ir ceļotāja – daudz ceļo kopā ar vīru. Reizi gadā kaut kur aizbrauc. Oktobrī abi bija Čehijā, pavadīja tur sešas dienas. "Ieguva ļoti lielu pieredzi – mūsu gids bija teātra un kino aktieris, režisors Pēteris Gaudiņš. Viņš stāstīja ļoti plaši, lai mēs saprastu, bija ļoti uzmanīgs. Izcili pavadījām laiku," atceras Dzintra. Intsonu ģimene sadarbojas ar vienu tūrisma firmu, kurai uzticas. Tas esot ļoti ērti – pašiem nav jāmeklē viesnīca, viss ir saplānots. Ceļo vienreiz gadā, kad Dzintrai ir atvaļinājums. Iepriekš viņi ar vīru bijuši Šveicē, Itālijā, Vācijā, Bavārijā, Austrijā... Šveicē ar speciālu vilcienu un gaisa tramvaju, kas ved tūristus uz augšu un uz leju, bijuši divos kalnos, tostarp Eiropas augstākajā kalnā Monblānā. ●

NEKUR CITUR SEVI NESPĒJU IEDOMĀTIES

Iepazīstoties ar GUNTU BIRNĪTI, uzreiz jūtu – viņa atrodas īstajā vietā un mīl savu darbu no visas sirds. Dienas centrs *Rītausma*, kuru vada Gunta, saņēmis LNS balvu kā 2020. gada labākais attālinātā pakalpojuma sniedzējs. Viņa ir arī sociālā darbiniece un atbalsta persona dzemdībās. Tā kā tagad visi pakalpojumi tiek sniegti attālināti, *Kopsoli* runāja ar Guntu par to, kā tas notiek, ar kādiem izaicinājumiem nākas saskarties un vai darbiniekiem un klientiem ir arī kādi ieguvumi.

Pastāstiet, lūdzu, kā dienas centrā pašlaik notiek pakalpojumu sniegšana.

Mums ir sava *Skype* grupa. Šai grupai var pievienoties tikai dienas centrā reģistrētās personas. Katru rītu iesākam ar sasveicināšanos. Es kā dienas centra vadītāja cenšos sagatavot videomateriālus par aktuāliem tematiem. Dažreiz, ja valdības sēde beigusies ļoti vēlu, tomēr vakarā ātri apkopēju informāciju un ievietoju grupā, neskatoties uz to, ka darba laiks ir beidzies. Manas kolēģes pārsvarā informē par interesantām izglītojošām tēmām, lai cilvēki saņem kaut ko pozitīvu. Pandēmijas laikā es filmēju kulinārijas nodarbības.

Mūsu fizioterapeits katru piektdienu ievieto vingrošanas kompleksu, kuru cilvēki var veikt mājās. Tā kā fizioterapeits nav uz vietas, tad piedāvātie vingrojumi der visām cilvēku grupām. Ja klients vēlas, ir arī attālinātas individuālas nodarbības.

Reizumis mūsu cilvēki vēlas piezvanīt, pastāstīt, kā jūtas, parunāt par Latvijā notiekošo. Ja ir nelielas ģimenes problēmas, tad sarunā ar darbinieku tiek atrasti risinājumi.

Pagājušajā nedēļā bija priecīgs notikums – kāds dienas centra klients iestājās darbā. Man šķiet, ka šobrīd, kad bezdarba līmenis ir liels, nedzirdīgam cilvēkam atrast darbu ir ļoti grūti. Kopā aizbraucot pie darba devēja uz interviju, izdevās viņu iedrošināt nebaidīties no nedzirdīga cilvēka. Šobrīd darba devēji meklē vakcinētus darbiniekus, un šis klients tika pieņemts darbā par sētnieku. Gan viņam, gan man ir liels prieks! Arī attiecības viņa ģimenē ir uzlabojušās.

Kā atbalsta persona dzemdībās varu atzīt, ka visi ārsti ir pretimnākoši. Viņi ļauj uz tulkošanas brīdi noņemt masku,

Dienas centra klienti kopā ar LNS vadību un Guntu Birnīti

jo saprot, ka nedzirdīgai sievietei ir svarīgi redzēt runātāja lūpas. Prieks, ka mēs visi pandēmijas laikā spējam labi sastrādāties. Mana kolēģe Arta Birzniece Siliņa, kura sniedz atbalstu jaunajām ģimenēm pēcdzemdību periodā, sazinās ar klientiem attālināti. Nedzirdīgie cilvēki paši reti lasa par jaundzimušo aprūpi. Viņiem vienkāršāk ir, ja kāds zīmju valodā izstāsta svarīgāko. Viņi piezvina man vai Artai un, piemēram, pajautā: "Vai drīkstu ēst kāpostus, ja baroju bērnu ar krūti?" Tas, protams, ir slikti, ka nedzirdīgie nelasa pieejamo literatūru, bet jāsaprot, ka viņu valoda ir zīmju valoda.

Kas mainījies darbā, salīdzinot ar pagājušo reizi, kad bija jāstrādā attālināti?

Klienti vairs nav tik dusmīgi, ka centrs slēgts, jo ir sapratuši šobrīdējo situāciju. Pagājušajā reizē visi domāja, ka ierobežojumi ir manis izdomāti noteikumi. Mani skumdina tas, ka klientiem ar nelieliem garīga rakstura traucējumiem vai vientuljiem pensionāriem iepatikas sēdēt mājās un neiet ārā. Vasarā mēs viņus aicinājām uz nodarbībām, piedalīties dažādās aktivitātēs, bet viņi nevēlējās, meklēja dažādas atrunas, līdz tomēr atkal atgriezās centra dzīvē. Dienas centra klientiem ar mentāla rakstura problēmām bija atsākušās lēkmes, saasinājusies slimība, jo visu laiku esot mājās, vide bija *nospiedusi*. Vasarā klienti nāca katru dienu un viss bija kārtībā. Skumji, ka vientuljie cilvēki atkal dzīvo četrās sienās. Protams, viņi skatās *Skype* grupā ievietotos video. Ir daži cilvēki, kuri dzīvo pansionātā ārpus Rīgas un kuri nav mūsu dienas centra klienti, bet kuriem ir nepieciešama komunikācija zīmju valodā, un mēs viņiem neatsakām un ļaujam pievieno-

PAR DIENAS CENTRA RĪTAUSMA KOMANDU

Dienas centrā strādā pieci darbinieki: **Gunta Birnīte** – dienas centra vadītāja, nodarbību vadītāja, sociālā darbiniece un atbalsta persona pirmsdzemdību periodā;

Arta Birzniece Siliņa – vadītājas asistente, interešu nodarbību vadītāja un atbalsta persona pēcdzemdību periodā jaunajām ģimenēm, sniedz un konsultē par jaundzimušā aprūpi, pārzina un izvērtē klienta vajadzības, individuālās konsultācijas IT tehnoloģiju apgūvē;

Sigita Ķikure – sociālā rehabilitētāja, nodrošina klienta sociālās rehabilitācijas plāna realizāciju, palīdz klientam sociālo problēmu risināšanā, vāc informāciju par klienta vajadzībām un konsultē viņu, stabilizē, atjauno vai uzlabo klienta spēju pārvarēt psiholoģiskus, fiziskus un citus šķēršļus, kas viņam traucē iekļauties sabiedrībā;

Edīte Brence – interešu nodarbību vadītāja, plāno un vada nodarbības atbilstoši mērķa grupas specifikai;

Valērijs Išcuks – fizioterapeits, sagatavo un vada fiziskās nodarbības, sniedz konsultācijas par veselīga dzīvesveida ievērošanu, fiziskajiem vingrinājumiem un sportu, izvērtē fizioterapijas efektivitāti mērķa grupas rehabilitācijā.

Dienas centrā reģistrēti aptuveni 300 klientu.

ties. Domāju, ka šobrīd cilvēkiem ir vieglāk pieņemt ierobežojumus, jo viņi jau zina, kā mēs darbojamies.

Kā ir ar tiem, kuri vispār nelieto tehnoloģijas?

Informācijas nodošana pārsvarā notiek ar SMS. Lielākajai daļai ir mobilie telefoni. Kaimiņi painteresējas, vai cilvēkam kaut ko vajag. Daļa dzīvo kopā ar bērniem – tad arī ir vieglāk. Priecē, ka LNS Surdotehnikās palīdzības centrs izsniedz planšetes un pieejami labi LMT un *Bite* interneta piedāvājumi. Mūsu cilvēki ir diezgan piesaistīti virtuālajai videi.

Kādi šajā laikā ir lielākie izaicinājumi?

Mums, darbiniecēm, izaicinājums bija sevi filmēt. Tas jādara ar pieejamām tehnoloģijām. Sākumā, protams, neviena to negribēja darīt. Gadījās, ka viens video jāpārfilmē 10 vai 15 reizi! Piemēram, sāku runāt un uztraukuma dēļ aizmirstu kādu zīmi. Tāpat sākumā nemācējām montēt, nezinājām, kā video ievietot *Skype* grupā. Filmējot virtuves nodarbības, gadījās, ka ēdiens izkrita no rokām. (*smejas*) Pārilmēt nebija iespējams, jo viss taču jau pagatavots. Tādu video arī sūtīju klientiem, paskaidrojot situāciju. Visgrūtāk bija radošo nodarbību vadītājai Edītei. Viņa bija uztaisījusi *barikādes*, lai varētu uz paaugstinājuma uzlikt telefonu vai planšeti un ar rokām rādīt, ko un kā viņa taisa. LNS balva *Labākais attālinātā pakalpojuma sniedzējs 2020* mūs iedvesmo arī šogad strādāt tikpat labi un vēl labāk.

Dienas centrs pārsvarā strādā attālināti, bet, ja kādam klientam jāpalīdz samaksāt rēķinu vai noformēt kādu dokumentu, tad sarunājam konkrētu laiku. Protams, visgrūtāk ir nevakcinētajiem. Man liels prieks par tiem dienas centra klientiem, kuri sākumā bija skeptiski pret vakcināciju, bet tomēr vasarā pieņēma

pareizu lēmumu un vakcinējās. Esmu par viņiem ļoti lepna. Esmu arī priecīga par dienas centra darbiniekiem un pateicīga viņiem, jo visi ir vakcinēti.

Vai ir kādi jauni pakalpojumi?

Ar Rehabilitācijas centru un *Rimi Olimpisko centru* ir noslēgta vienošanās uz trim gadiem, ka Rīgai piederīgie cilvēki ar dzirdes traucējumiem drīkst apmeklēt Olimpiskā centra ūdens aerobikas nodarbības, kā arī 40 minūšu vingrošanu astoņas reizes trīs mēnešos. Pēc tam atļauts peldēt lielajā baseinā un izmantot SPA zonu.

Kādi ir attālināto pakalpojumu plusi?

Darbiniekam nepieciešams *pārkāpt pāri* sev. Katrs iemācījies kaut ko jaunu – kaut vai runāt publikas priekšā. Domāju, ka šis laiks veicinājis darbinieku izaugsmi. Turklāt esam sākuši vairāk domāt par savu izskatu – video katrs vēlas izskatīties glīti! Tāpat jādomā, kā pasniegt nodarbību, lai cilvēkam būtu interesanti skatīties video. Klienti, kuri ikdienā reti apmeklē dienas centru, var iesaistīties *Skype* grupas dzīvē.

Jums ir tik daudz amatu! Kā jūs visu paspējat?

Man nav pilnas slodzes darba nevienā no amatiem. Paralēli es mācos pēdējā kursā Latvijas Kristīgajā akadēmijā par sociālo darbinieku. Ir grūti! Bieži vakaros esmu izsmelta... Taču par to, ko daru, man ir liels gandarījums. Jā, reizēm pažēlojos un pačikstu, bet sevi nekur citur nespēju iedomāties. Tāpat arī palīdzība dzemdībās nav darbs, kurā zinu konkrētu laiku – no līdz... Bet tas ir mans sirds darbs! Man prieks par jaunajām ģimenēm – šogad tās ir tik ražīgas! Jau piedzimuši 12 bērniņi, gadā nedzirdīgo ģimenēs parasti piedzimst četri vai pieci bērniņi. Pirmo reizi mūžā piedalījās dvīņu dzemdībās.

Lai visiem laba veselība un saudzējiet sevi! ●

SPORTA ZIŅAS

KO LĒMA ZIEMEĻVALSTU UN BALTIJAS VALSTU SPORTA ASOCIĀCIJAS SANĀKSMĒ

No 28. līdz 30. oktobrim Latvijas Nedzirdīgo sporta federācijas (LNSF) prezidente Iveta Kraze piedalījās Ziemeļvalstu un Baltijas valstu sporta asociācijas sanāksmē, kas notika Kopenhāgenā, Dānijā.

Notika diskusija par nedzirdīgo sporta reformu, sarežģīto situāciju Starptautiskajā Nedzirdīgo sporta komitejā (ICSD) un Nedzirdīgo olimpisko spēļu vietas izvēli. Lozannā, Šveicē tiks organizēts ICSD ārkārtas kongress, kas notiks š. g. novembra beigās. Sanāksmē nolēma, ka Zviedrija uzņemsies Ziemeļvalstu un Baltijas čempionāta organizēšanu disku golfā, savukārt Somija – orientēšanās sporta čempionāta rīkošanu.

LATVIJAS NEDZIRDĪGO SPORTA FEDERĀCIJAI JAUNA VALDE

6. novembrī notika LNSF 13. kongress attālināti *Zoom* platformā. Par valdes priekšsēdētāju atkārtoti tika ievēlēta Iveta Kraze. Vēl valdē ievēlēti: Gunta Vazdiķe, Māra Kursīte, Paulis Kalniņš un Liene Kleina-Brūvere. Par revidentu ievēlēja Ingūnu Kramu.

Kongresa laikā tika apstiprināta LNSF darbības programma 2022.–2025. gadam un LNSF statūti jaunā redakcijā.

LATVIJAI SUDRABA MEDAĻA

3. Eiropas Nedzirdīgo individuālajā šaha čempionātā Rīgas Nedzirdīgo šaha un dambretes kluba *ŠaDa* biedre Margarita Parhomenko izcīnīja otro vietu 16 sieviešu konkurencē. Savukārt Liepājas Nedzirdīgo sporta kluba *Liepava* vadītāja Gunta Vazdiķe ierindojās 13. vietā. Sacensības notika Amsterdamā, Nīderlandē no 18. līdz 22. oktobrim. Tajās piedalījās dalībnieki no 23 valstīm (112 sportisti un 20 oficiālie pārstāvji).

Savukārt 1. Pasaules Nedzirdīgo individuālajā šaha čempionātā tiešsaistē, kas notika no 2021. gada 30. aprīļa līdz septembra beigām, Margarita Parhomenko ieguva 7. vietu. Tajā piedalījās 65 dalībnieki no 32 valstīm. ●

—Inese Immure

FILMA AR TULKOJUMU ZĪMJU VALODĀ TELEVĪZIJĀ

Iedomājieties, ka jūsu dzimtā valoda ir franču un jūs mazliet zināt spāņu valodu – jūs taču vēlētos uztvert informāciju franču valodā, nevis spāņu, vai ne? Tas pats attiecas uz latviešu zīmju valodas lietotājiem. Viņi dotu priekšroku savai zīmju valodai, nevis latviešu.

Vājdzirdīgiem un nedzirdīgiem skatītājiem piekļuvi televīzijai var nodrošināt arī ar subtitriem, jo teorētiski tie ir piemēroti visiem cilvēkiem ar dzirdes zudumu. Bet, ja tas tā ir, kāpēc lielākie pasaules mediji valsts prezidentu runas piedāvā ar tulkojumu zīmju valodā, nevis ar subtitriem? Tāpēc ka lielākā daļa nedzirdīgo cilvēku var nezināt visus rakstītos vārdus un rakstītās valodas gramatisko uzbūvi. Viņiem vārdu krājums var būt ierobežots. Tāpat jāņem vērā, ka subtitri neparāda runātāja intonāciju, kas savukārt ir iespējams zīmju valodas tulkojumā.

Šogad Pasaules Nedzirdīgo nedēļas ietvaros Reģionālā televīzija (ReTV) sadarībā ar Latvijas Nedzirdīgo savienību (LNS) nedzirdīgajiem skatītājiem piedāvāja dokumentālo filmu *Vai viegli...?* ar tulkojumu zīmju valodā. ReTV ir televīzijas kanāls, kas visiem iedzīvotājiem pieejams bezmaksas virszemes TV apraidē.

Līdz šim Latvijas Televīzija (LTV) bija piedāvājusi vairākas animācijas filmas un mākslas filmu *Ūdensbumba resnajam runcim* (2019) ar tulkojumu zīmju valodā. Tolaik LTV šīs filmas sagatavoja īpašā tehnoloģijā – samazinot filmas attēla izmēru un palielinot attēlu ar tulku līdz jostasvietai, lai zīmju valodā ar izteiktu kustību un mīmikas palīdzību iespējami labāk vēstītu filmas saturu un būtu redzama arī filmas gaita. Šos piedāvājumus varēja noskatīties tikai internetā. Tāpēc dokumentālās filmas ar tulkojumu zīmju valodā TV ekrānā varam uzskatīt par īpašu nacionāla mēroga notikumu.

JAUNA PIEREDZE TULKIEM

Šajā projektā filmas tulkojumu nodrošināja divas tulces – Aiva Šilinska no Smiltenes un Taiga Puķjāne no Valmieras. Aiva atzīst, ka telefona zvans no ReTV par iespēju tulkot dokumentālo filmu zīmju valodā bija ļoti negaidīts. “Tajā brīdī biju pie auto stūres un saņēmu nelielu šoka devu. Pirmā doma bija – nē! Es taču nevarēju! Palūdzu, lai man piezvana vēlāk. Kamēr stūrēju, varēju to visu *izsmadzenot*. Pēc sarunas ar TV

darbinieci un sazvanīšanās ar Taigu, lai vienotos par kopīgu tulkošanas laiku, nomierinājos un pieņēmu faktu, ka būs jāveic šāds darbiņš. Arī Taiga sākumā baidījās, bet, kad uzzināja, ka darīsim to divatā, tad jau jutās drošāk,” stāsta Aiva.

Taiga Puķjāne atzīst, ka filmas tulkošana bija patīkama pārmaiņa, salīdzinot ar citiem tulkošanas darbiem. To viņa labprāt darītu atkal.

Kā gatavojāties filmas tulkošanai?

Aiva: Lai būtu priekšstats par filmu, TV darbinieki atsūtīja saiti, kur iepriekš to noskatīties. Tiesa, mēs, tulki esam tik noslogoti ar ikdienas darbiem, ka filmu iepriekš iznāca noskatīties tikai vienu reizi.

Kā notika filmēšanas process?

Aiva: Filmēšanas process norisinājās TV studijā Valmierā. Tas, ka tulkojumu sniedzām divatā, atvieglāja filmēšanas procesu. Varējām uz vietas vēl konsultēt viena otru par piemērotāku zīmju izvēli, par procesu utt. Ierakstīšanas laiks bija īsāks, jo tulkojām divatā. Ja tulkotu viena pati, uz beigām zustu kvalitāte, būtu nepieciešamas garākas atpūtas pauzes.

Tulkojuma filmēšana bija interesants process. Drošības sajūtu radīja tas, ka ierakstu jebkurā brīdī varēja pārtraukt, ja sajauca kaut ko vai nesadzirdēju. Filmā tulkošana radīja arī atbildības sajūtu, jo jānodod tulkojums tā, lai nedzirdīgie saprastu, bet tajā pašā laikā nezustu filmas jēga. Nedaudz sarežģītāk bija skatīties visu laiku vienā punktā – kamerā – un ilgstoši tulkot.

Kā, tavuprāt, ar šo uzdevumu tika galā ReTV darbinieki, jo viņiem tā arī bija jauna pieredze?

Aiva: Jā, arī TV darbinieki kaut ko tādu darīja pirmo reizi, tāpēc mēs visi mācījāmies un gājām tam procesam cauri kā pirmklasnieki.

Taiga: Filmā ir epizode, kurā sēžu un netulkoju. Šī situācija izveidojās tāpēc, ka tulkojuma filmēšana notika ar pārtraukumiem. Vienā reizē sapratu, ka kādu teikumu biju neprecīzi iztulkojusi. Palūdzu operatoru to vietu pārfilmēt. Viņš attina filmu vairāk nekā vajadzēja. Redzot to, ko jau esmu tulkojusi, es klusēju un sāku tulkot tikai no tās vietas, kur kļūdījies. Gala variantā filmā redzama mana klusēšana... Iespējams, ka operators bija izdzēsis to epizodi, ko iepriekš iztulkoju.

Ja jums atkal piedāvās iespēju tulkot filmu, ko darītu savādāk?

Aiva: Nākamreiz pēc pirmajām nofilmetajām minūtēm obligāti prasītu, lai parāda, kā izskatots. Lai var uzreiz pamanīt kļūdas un izlabot tās. Vēl svarīgi ir tulkošanas laikā stāvēt kājās, lai var brīvāk kustēties un iztulkot dialogus saprotamāk. Tā, lai var saprast, kur ir viens runātājs un kur ir otrs. Sēžot to ir ļoti grūti izdarīt. Tulkojot jācenšas ietilpt operatora iekadrētājā rāmī. Stāvot kājās, vismaz var izpildīt viena soļa principu, kas padara tulkojumu vēl skaidrāku. Šos paņēmienus nepārzina TV darbinieki, kuri nekad nav strādājuši ar nedzirdīgajiem. Viņiem nav pieļaujams, ka filmēšanas laikā tulks varētu arī kustēties un grozīties. Šajā jomā vajadzētu piedāvāt pieredzes apmaiņas nodarbības TV

operatoriem, lai izskaidrotu specifiku, kāpēc zīmju valodas tulkiem ir svarīga kustēšanās. To vajadzētu ņemt vērā, ja tulkojama mākslas filma. Dokumentālai filmai ir citādāks formāts, citādāki dialogi, tai var būt arī tikai monologi. Tāpat ir blakus trokšņi, ir blakus sarunas, kas var apgrūtināt tulkošanu. Pāreja no sarunas uz sarunu var būt ļoti strauja, ar citu domu, tāpēc tulkam pārslēgšanās reizēm ir apgrūtināta.

Taiga: Tā kā filmas tulkošanai ir sava specifika, labprāt papildinātu savas zināšanas šajā jomā, piemēram, kā tulkot sadzīves trokšņus vai mūziku filmā u. c. Un vēl noteikti vairāk sagatavotos pirms filmēšanas, noskatītos filmu vairākas reizes.

RETV PRIECĪGI PAR PADARĪTO

ReTV kanāla vadītāja Elīna Leimane atzīst, ka filmas sagatavošana ar tulkojumu zīmju valodā bija nozīmīgs un līdz šim nebijis pasākums. Tāpat viņa atgādina, ka ReTV šis nebija pirmais raidījums, kam nodrošināja tulkojumu zīmju valodā. Iepriekš sadarbībā ar LNS tika tulkoti priekšvēlēšanu diskusiju raidījumi *Latvija testē Rīgu* (2020. gadā pirms Rīgas domes vēlēšanām) un *Latvija testē pašvaldības* (2021. gadā pirms pašvaldību vēlēšanām).

—Baiba Bicēna

KĀ SADZIRDĒT EKSKURSIJAS VADĪTĀJU?

Lielā ekskursantu grupā ne visi var atrasties vadītāja tuvumā. Tad gan vādzirdīgajiem, gan arī dzirdīgajiem aktuāla ir problēma – kā sadzirdēt ekskursijas vadītāju. Jau sen ir izdomātas dažādas ierīces, kas gida stāstīto ļauj sadzirdēt arī no lielāka attāluma.

Nesen kopā ar Dainu Melderi no Rīgas biedrības grupas *Tilts* piedalījāties ekskursijā pa Kuldīgu. Visiem izdalīja aiz auss aizākējamu uztvērējierīci. Bet... šī ierīce bija paredzēta tikai labajai ausij. Man bija divi dzirdes aparāti, no labās auss izņēmu un kreisajā atstāju. Nostiprināju uztvērēju. Lietderība bija daļēja, jo būtu bijusi priecīgāka, ja aparātu varētu noregulēt skaļāk, lai gan tas bija ieslēgts uz maksimālo.

Diemžēl Daina šo ierīci izmantot nevarēja. Viņai bija tikai viens dzirdes aparāts labajai ausij. Ja gribēja lietot piedāvāto uztvērēju, dzirdes aparāts bija jānoņem. Brīdi centusies izmantot uztvērēju, viņa konstatēja, ka labi nedzird ne gidi, ne apkārtējo sarunas, un izvēlējās šo uztvērēju nelietot. Žēl, jo tieši tādām vādzirdir-

Kā jūs vērtējat savu veikumu, sagatavojot filmu *Vai viegli...? ar tulkojumu?*

Pasaules Nedzirdīgo nedēļas ietvaros vēlējamies cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem piedāvāt ko tādu, kas līdz šim viņiem nav bijis pieejams. Tajā pašā laikā arī sapratām, ka tas ir sarežģītāk nekā piedāvāt raidījumu ar tulkojumu zīmju valodā. Domāju, ka mums tas izdevās gana labi, un esam priecīgi par padarīto. Visam piegājām ļoti rūpīgi un ar lielu atbildības sajūtu.

Vai ReTV plāno piedāvāt vēl kādas filmas vai raidījumus ar tulkojumu zīmju valodā?

Nākamajā gadā noteikti piedāvāsim saturu ar tulkojumu zīmju valodā. Pagaidām gan nevaru pateikt konkrēti, kas tas būs. Mums ir bijušas sarunas ar LNS un Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes pārstāvjiem par šo jautājumu. Ļoti palīdzētu arī mērķauditorijas – cilvēku ar dzirdes traucējumiem – viedoklis par to, kas viņus interesē un ko viņi vēlētos skatīties mūsu kanālā ar tulkojumu zīmju valodā.

Vai ReTV tagad piedāvā kādus raidījumus vai filmas ar subtitriem?

Šobrīd piedāvājam gan tiešraidē kanālā

ReTV, gan arī arhīvā mūsu mājaslapā www.retv.lv (šobrīd raidījumu arhīvs nav pieejams, jo pārlietam mājaslapu uz jaunu platformu, taču tuvāko nedēļu laikā tas atkal būs skatāms), gan ReTV YouTube kanālā ar subtitriem raidījumus *Latvijas vēsturiskie novadi*, *Aklā zona*, *Trīs kvadrātā*. No 18. novembra arī raidījums *Ar pasaules pieredzi Latvijā* būs ar subtitriem. Tāpat lielākā daļa dokumentālo filmu pirmdienu vakaros plkst. 21.25 ar atkārtojumiem sestdienās plkst. 19.00 un svētdienās plkst. 11.00 ir ar subtitriem.

PRAKSE JĀTURPINA

Filma *Vai viegli...?* ieies vēsturē kā pirmā filma, kas bijusi skatāma TV ekrānā ar tulkojumu zīmju valodā. Domājot par TV raidījumu pieejamību, jāņem vērā grupa skatītāju, kas ir pilnīgi nedzirdīgi un lieto zīmju valodu kā pirmo valodu, un lasa rakstīto tekstu kā otro valodu jeb kā svešvalodu. Tāpēc šī prakse ir jāturpina, televīzijām piedāvājot filmas ar tulkojumu zīmju valodā vismaz vienu reizi mēnesī, nevis tikai vienu reizi gadā kā dāvanu Pasaules Nedzirdīgo nedēļā. ●

dīgajām kā mēs šīs ierīces būtu ļoti vajadzīgas!

Bet kā ar līdzīgiem piedāvājumiem citās valstīs?

Pirmoreiz ar FM lietošanu ekskursijas laikā saskāros Spānijā. Gidam bija FM raidītājs, bet ekskursantiem – uztvērējs un vienreiz lietojamās austiņas. Dzirdēt varēju labi pat 30 metru attālumā. Pēc ekskursijas gids paņēma uztvērējus, bet austiņas varējām paturēt vai izmest.

Nākamajā reizē Polijā gide arī lietoja šādu ierīci. Uztvērēju nebija, bet nelielā

rādiusā ap runātāju varēja labi saprast stāstījumu. Līdzīgu aparātu izmantoja arī gide Austrijā.

Kādā *Baltpool* izstādē tika piedāvāta *E-Tour* digitālā sistēma. Tādu vai līdzīgu esmu redzējusi izmantojam muzejos.

Reiz Centrāltirgū pamanīju velosipēdistu grupu, kuri savu vadītāju klausījās ar FM sistēmas palīdzību.

Tāpat izvēles iespējas ir. Ja man jānovērtē redzētās un lietotās ierīces ekskursiju laikā, tad Spānijā izmantotā ierīce man patika vislabāk. ●

VAKCINĀCIJA PRET COVID-19 LATVIJĀ

Turpinājums no 1. lpp.

Kāpēc nepieciešams veikt atkārtotu vakcināciju?

Pēdējā laika pētījumu un valstu novērojumu dati parāda, ka laika gaitā vakcīnu efektivitāte pret vienkāršu saslimstību un transmisiju (aplipināšanu) samazinās, vienlaikus saglabājot augstu efektivitāti pret hospitalizāciju (uzņemšanu slimnīcā), smagu slimības gaitu un mirstību, kas vienmēr ir bijis vakcinācijas galvenais mērķis.

Tomēr ļoti augstas saslimstības apstākļos, kā tas šobrīd ir Latvijā, saslimstības pieaugums un transmisija vakcinēto cilvēku vidū var ietekmēt slimības ierobežošanu, kā arī mazināt profesionālo pienākumu un citas svarīgas sociālās funkcijas. Vairāku pētījumu dati rāda, ka balstvakcinācija jeb trešā deva vismaz uz kādu laiku atkal paaugstina vakcīnu efektivitāti attiecībā uz saslimstību un vīrusa transmisiju.

Tiek plānota pakāpeniska to iedzīvotāju balstvakcinācija, kuriem pēc otrās vakcīnas devas ar Pfizer-BioNTech *Comirnaty*, AstraZeneca *Vaxzevria* ir pagājuši vismaz seši mēneši, seši līdz astoņi mēneši pēc Moderna *Spikevax* otrās devas saņemšanas un divi līdz trīs mēneši pēc Janssen Covid-19 vakcīnas saņemšanas. Balstvakcinācija uzsākama ar gados vecāko iedzīvotāju grupām, pacientiem ar hroniskām slimībām vai augsta profesionāla riska darbiniekiem.

Pēc cik dienām var veikt jau trešo vakcināciju, ja saņemta Moderna vai Pfizer vakcīna?

Pēc *Spikevax* divu devu vakcinācijas kursa trešo devu var saņemt sešas līdz astoņas nedēļas pēc otrās devas saņemšanas. To rekomendē saņemt tuvāk astotajai nedēļai. Trešā deva jāsaņem, ja nav slimots ar Covid-19 pirms vai pēc vakcinācijas vai vakcīndevu starplaikā.

Pēc *Comirnaty* divu devu vakcīnas kursa pabeigšanas trešo deva iesaka sešus mēnešus pēc otrās devas saņemšanas, ja nav slimots ar Covid-19 pirms vai pēc vakcinācijas vai vakcīndevu starplaikā.

Šobrīd (uz 10. novembri) papildu deva pieejama šādām cilvēku grupām:

1. Cilvēkiem, kuriem ir ļoti samazināta organisma imūnās sistēmas funkcionēšana (imūnsupresija), – sākot ar 28. dienu pēc pabeigta vakcinācijas kursa.
2. Cilvēkiem, kuri ir vismaz 65 gadus

veci (sešus mēnešus pēc pabeigtas vakcinācijas ar *Comirnaty* un *Vaxzevria*, astoņus mēnešus pēc *Spikevax* divu devu kursa un ja nav slimojis ar Covid-19).

3. Sociālās aprūpes centru pilngadīgajiem klientiem – (sešus mēnešus pēc pabeigtas vakcinācijas un ja nav slimojis ar Covid-19).
4. Iedzīvotājiem no 30 gadu vecuma, ja ir hroniskas slimības, ilgstoša saskarsme ar Covid-19 slimniekiem vai nevakcinētiem iedzīvotājiem, kā arī augsts Covid-19 uzliesmojuma risks darba vietās.
5. Iedzīvotājiem no 18 līdz 29 gadiem, ja ir izteiktas blakusslimības vai ilgstoša saskarsme ar Covid-19 slimniekiem.
6. Janssen vakcīnu saņēmējiem (8–12 nedēļas pēc vakcinācijas, ja nav slimots ar Covid-19).

Papildu devas vakcinācijas sertifikāta derīguma termiņu neietekmē, jo tas turpina būt derīgs arī tad, ja cilvēks atsakās no papildu devas.

Papildu devu vakcinācijai ierastā kārtībā var pieteikties:

- pie ģimenes ārsta,
- zvanot uz tālruni 8989,
- manavakcina.lv,
- ārstniecības iestādē,
- vakcinācijas punktā.

Iedzīvotājiem ar ļoti vāju imūno sistēmu jāpiesakās:

- pie ģimenes ārsta,
- pie ārstējošā ārsta ārstniecības iestādē:
 - Rīgā – RAKUS, PSKUS, BKUS,
 - citviet Latvijā – Vidzemes slimnīca, Daugavpils reģionālā slimnīca, Liepājas reģionālā slimnīca, Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca, Rēzeknes slimnīca, Jēkabpils reģionālā slimnīca.

Sekojet līdzī aktualitātēm, jo novembrī ir plānots norādīt vairākas jaunas iedzīvotāju grupas, kurām būtu rekomendējama papildu vakcīnas deva.

Pēc cik dienām ar Janssen vakcinētie var saņemt atkārtotu devu?

Balstvakcinācija rekomendēta 8–12 nedēļas pēc pirmās devas vai vēlāk, un tā veicama ar mRNS tehnoloģijas Covid-19 vakcīnu, t. i., BioNTech/Pfizer

vai Moderna vakcīnu. Kā alternatīva pieļaujama arī Janssen Covid-19 vakcīna.

Ja cilvēks saņēmis Janssen vakcīnu, vai atkārtotu vakcināciju var veikt ar cita ražotāja vakcīnu?

Jā, drīkst. Ja esat vecumā no 18 līdz 25 gadiem, tad tiks ievadīta Pfizer-BioNTech *Comirnaty* vakcīna. No 26 gadu vecuma – Moderna *Spikevax* vakcīna. Ja cilvēks vēlas, ir pieļaujama arī Janssen vakcīnas saņemšana kā otrā deva.

Vai tiesa, ka Janssen vakcīna ir vājāka par citu ražotāju vakcīnām, tāpēc labāk otro vakcināciju veikt ar cita ražotāja vakcīnu?

Gan pasaulē, gan Latvijā kļūst redzams, ka pilna vakcinācija ar Janssen Covid-19 vakcīnu, kas sastāv tikai no vienas vakcīnas devas, nodrošina zemāku efektivitāti jeb aizsardzību pret Delta varianta izraisītu simptomātisku Covid-19 un nepieciešamību tās dēļ hospitalizēt, nekā to nodrošina divas devas BioNTech/Pfizer vai Moderna vakcīna vai otras vīrusu vektoru vakcīnas *Vaxzevria* divu devu kurss. Tādēļ Imunizācijas valsts padome rekomendē tiem cilvēkiem neatkarīgi no vecuma, kas vakcināciju pret Covid-19 pabeiguši ar vienu devu Janssen Covid-19 vakcīnu, labai individuālās aizsardzības nodrošināšanai saņemt balstvakcinācijas devu.

Vai ir vērts nodot analīzes, lai pārbaudītu, cik daudz organismā palikušas antivielas no iepriekšējās vakcinācijas reizes?

Nē, nav vērts, jo nav noteikts ne minimālais, ne arī maksimālais antivielu skaits, kas norādītu, kad cilvēkam ir pietiekami laba vai nepietiekama aizsardzība. Testa rezultāts nav pamats vakcinācijas atlikšanai vai vakcinācijas kursa mainīšanai u. tml. ●

Teksts: Jūlija Bite Foto: Al Powers for Zero Gravity Corporation

PAR NEDZIRDĪGO IEKĻAUSĀNU KOSMOSA IZPĒTĒ

6. oktobrī Longbičā, Kalifornijā 12 cilvēku ar invaliditāti ekipāža, tostarp divi nedzirdīgie – Ēriks Širs un Apurva Varia –, pacēlās gaisā paraboliskā lidojumā un varēja izjust bezsvara sajūtu, kas ir līdzīga tai, ko cilvēki piedzīvo kosmosā.

Ekipāža piedalījās projektā *Mission: AstroAccess*. Tā ir misija, kuras mērķis ir veicināt invaliditātes iekļaušanu kosmosa izpētē. Lidojumā viņi veica dažādus eksperimentus, lai noskaidrotu, kā pielāgot lidojumus kosmosā cilvēkiem ar invaliditāti.

Vairāki eksperimenti bija saistīti ar nedzirdīgajiem astronautiem. Vienā eksperimentā tika izmantotas mirgojošas lampiņas: zaļa, dzeltena un sarkana. Katrai lampiņai piešķirta noteikta nozīme, piemēram, sarkanā nozīmēja, ka jāpievērš uzmanība tulkam. Cits eksperiments bija saistīts ar vibrāciju. Viens nedzirdīgais izmantoja pie viņa rokas piestiprinātu ierīci ar vibrāciju. Taču šis eksperiments nebija īsti veiksmīgs – ierīce mēdza attālināties no rokas, un tad cilvēks nejuta vibrāciju. Lai eksperiments būtu veiksmīgs, šai ierīcei būtu nepārtraukti jāsaskaras ar cilvēka ādu.

Ēriks Širs stāstīja, ka šķēršļu, kas cilvēkiem ar invaliditāti traucē piekļūt kosmosam, ir daudz, taču lielākoties šo šķēršļu pamatā ir nezināšana. Citi cilvēki nezina, kā reaģēs nedzirdīgie, un vienīgais veids to noskaidrot ir eksperimenti. “50. un 60. gados sākās lidojumi kosmosā – neviens nezināja, kādu ietekmi tie atstās uz cilvēka ķermeni,

tāpēc pirmais astronauts bija vīrietis. Tad netika pieņemtas sievietes, jo nezināja par lidojumu kosmosā ietekmi uz viņām. Kad lidojumos iekļāva sievietes, bija skaidrs, ka viņas labi tiek galā. Tagad tas pats ir ar cilvēkiem ar invaliditāti,” uzskata Širs. ●

Teksts: Jūlija Bite Foto: The Daily Moth

PIRMAIS NEDZIRDĪGAIS OPTIKAS VEIKALA ĢENERĀLMENEDŽERIS

Sentogastinā, Floridā, nedzirdīgs cilvēks strādā svarīgā amatā lielā optikas veikalā ķēdē. Tas ir Roberts Danns – *America's Best Contacts and Eyeglasses ģenerālmenedžeris!*

Laikrakstam *The Daily Moth* Roberts pastāstīja, ka Sentogastinā ir liela nedzirdīgo kopiena. Veikals, kurā viņš strādā, ir draudzīgs nedzirdīgiem cilvēkiem – klienti var piezvanīt uz reģistratūru vai rakstīt tiešsaistē, lai vienoties par apmeklējuma laiku. Roberts stāsta, ka viņa veikalā darbinieki palīdz klientiem izvēlēties kvalitatīvas brilles, kā arī veikalā ir ārsts un uz vietas var veikt redzes pārbaudi.

Kā Roberts Danns sazinās ar klientiem, esot nedzirdīgs? Viņš ir atteicies no klātienē tulkā pakalpojumiem, lai neradītu apgrūtinājumu. Saziņai ar klientiem viņš izmanto modernās tehnoloģijas, proti, lietotni *Live Transcribe*,

kas tulkojumā latviešu valodā nozīmē “tiešs atšifrējums un paziņojumi par skaņām”. Viņš to ir instalējis savā planšetdatorā ar mikrofonu, kas savienots ar *Bluetooth* un skaļruni. Lietotne *Live Transcribe* nodrošina automātisku runas atpazīšanu – reāllaikā runātais uzreiz tiek pārvērstā tekstā. Ar šīs tehnoloģijas palīdzību viņš var viegli izlasīt teikto.

Atbildot uz klientu jautājumiem, Roberts izmanto savu balsi. Klienti labi saprot viņa sacīto. Ja tomēr rodas kāda problēma, Roberts izmanto attālināto video tulkošanu, ko nodrošina uzņēmums.

Roberts Danns no Floridas ir pārliecināts, ka bailes ir ilūzija. Kad skaidri apzinies savu mērķi un vēlies to sasniegt, tu to izdarīsi! ●

SVEICAM DECEMBRA JUBILĀRUS!

*Dzīvot – tik gaiši, tik klusi,
Kā puķe to dara uzplaukusi,
Kā skuja, zaļai eglei nobirusi, –
tik gudri, pacietīgi, negurusi.*
(M. Zālīte)

Rīgas biedrībā

13.12. Aleksandrs Šlujevs

22.12. Valentīna Mostova

25.12. Lifantijs Lavrenovs

27.12. Vēsma Firste

Daugavpils biedrībā

04.12. Žanna Filipoviča

27.12. Irīna Ledovska

Smiltenes biedrībā

12.12. Igors Cvetkovs

Rēzeknes biedrībā

31.12. Juris Lauskis

Kuldīgas biedrībā

27.12. Renāte Ozoliņa

KAS NOTIEK LATVIJĀ? AR SURDOTULKOJUMU

No 3. novembra katru trešdienu plkst. 21.15 LTV piedāvā jaunu diskusiju raidījumu *Kas notiek Latvijā?*, kurā skatītājs var sekot līdzi diskusijām un intervijām par sabiedrībai nozīmīgām un aktuālām norisēm. To vada žurnālists Jānis Domburs. Raidījums ar tulkojumu zīmju valodā skatāms tikai internetā www.ltv.ism.lv sadaļā *Nedzirdīgajiem*. ●

CEĻOJUMS VESELĪGĀ UZTURA PASAUĻĒ AR SUBTITRIEM UN SURDOTULKOJUMU

Lai sekmētu zināšanas par veselīga uztura pamatprincipiem, mācību filmu 1. līdz 5. klašu skolēniem par pareizu ēšanas kultūru piedāvā Veselības ministrija. *Ceļojums veselīgā uztura pasaulē* ir pirmā mācību filma, kas nodrošināta ar subtitriem un surdotulkojumu.

Filma kā palīgmateriāls noder ne tikai pedagogiem, bet arī vecākiem, jo bērna ēšanas paradumi vispirms veidojas ģimenē.

Filmā saistoši skaidrots, kāpēc ir jāēd brokastis, pusdienas un vakariņas, kā arī kāpēc ūdens dzeršana visas dienas garumā ir tik svarīga, tāpat stāstīts, kā pagatavot veselīgus našķus un kādus produktus un kādās proporcijās ieteicams lietot uzturā ikdienā.

Filma izveidota Eiropas Sociālā fonda projekta *Kompleksi veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi ietvaros*, un to var noskatīties gan Veselības ministrijas YouTube kontā, gan tīmekļvietnē www.esparveselibu.lv, gan LNS mājaslapā. ●

LĪDZJŪTĪBAS

*Daudz darbiņi padarīti,
Daudz soliņi iztecēti,
Lai nu mīļi Zemes māte
Pārklāj savu seģenīti.*

Mūžībā aizgājusi mūsu biedre
AUSMA KRASNOVSKA
(01.09.1930.–24.10.2021.)
Izsakām visdziļāko līdzjūtību viņas
tuviniekiem un draugiem.

LNS Rīgas RB

+

*Dusi saldi zemes rokās,
Lai tev sapņu nepietrūkst.
Mīlas rokas ziedus noklās,
Un tev silti vienmēr būs.*
(A. Straube)

Mūžības ceļā devies mūsu biedrs
FĒLIKSS MELĶIS
(15.01.1936.–15.10.2021.)
Izsakām visdziļāko līdzjūtību
piederīgajiem un draugiem.

LNS Smiltenes RB

+

*Katrs sava liktens ziņā,
Viens vien mūžs mums katram dots.*
(D. Avotiņa)

Izsakām visdziļāko līdzjūtību
tuviniekiem, pavadot mūžības ceļos
Rīgas RB biedru **JĀNI SPRINCI**
(11.08.1953.–12.11.2021.)

LNS Rīgas RB

PAR MUMS MASU MEDIJOS

10. novembrī ReTV programmas raidījumā *Izšķirtspēja S2E14* viesojās LNS viceprezidenti **Brigita Lazda** un **Ivars Kalniņš**. Žurnālistes Elitas Margas saruna ar viņiem ļāva skatītājiem ielūkoties nedzirdīgo cilvēku ikdienas pasaulē un uzzināt, piemēram, kā veidojas saziņa datu aizsardzības regulas ēnā, kad pie mediķiem vai ierēdņiem jādodas arī surdotulkam. Kas jāmaina sabiedrības izpratnē par nedzirdīga cilvēka iespējām būt līdzvērtīgā pozīcijā? Kā varētu paplašināt nedzirdīgo pieredzi, iemaņu un labas izglītības apgūšanu, arī dzirdīgajiem apgūstot zīmju valodu? Kā nojaukt emocionālo barjeru, pārvarēt bailes, lai pārkāptu ierastās komunikācijas robežas? Raidījumu var noskatīties ReTV mājaslapā, gan YouTube. ●

**KOP
SOLI** Izdevums "Kopsoli"
ISSN 1407 - 0170

Adrese: *Elvīras iela 19, Rīga, LV-1083*
E-pasts: kopsoli@lms.lv Tālrunis: 29180534

Redaktore v. i.: *Inese Immure*
Maketētāja: *Ieva Immure*
Iespiests: *SIA "IBC PRINT BALTIC"*

Sagatavots par Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

Materiālu pārpublicēšana atļauta, tikai saskaņojot to ar izdevuma redakciju.

Nākamais izdevums 22. decembrī